

**ONDERZEEDIENST REÛNISTENVERENIGING**

# **KLAAR VOOR ONDERWATER**



**NUMMER 120 JAARGANG 35 JUNI 2012**

# Redactie

**Colofon**  
Verschijnt 4 maal per jaar in  
oplage van 1200 exemplaren.

**Voorzitter**  
D. Heij  
Bremlaan 14  
6866 DP Heelsum  
0317-317063  
driekusanemaria@gmail.com

**Secretaris**  
W.R. Segaar  
Laan van Oud Poelgeest 30  
2341 NL Oegstgeest  
071-5726472  
rob@segaar-beuving.demon.nl

**Redactie & vormgeving**  
W.P.P. Falkmann  
Middelzand 5306  
1788 HC Den Helder  
0223-642668  
w.falkmann@quicknet.nl

**Redactie**  
Jhr. R.A. Snouck Hurgronje  
Molenweg 9  
1766 HL Wieringerwaard  
0224-221884  
ra.snouckhurgronje@quicknet.nl

**1<sup>e</sup> Penningmeester**  
W.P. van der Veeken  
Jolstraat 74  
1784 NL Den Helder  
0223-630265  
ledenkvo@hotmail.com

**2<sup>e</sup> Penningmeester**  
A. Schouten  
Langevliet 7  
1759 LE Callantssoog  
0223-643848  
vb\_2058791@wish.nl

**Vert. COZD**  
LTZ2OC Eric Duenk  
Onderzeedienst/BUOPS  
Postbus 10000  
1780 CA Den Helder  
0223-658195

Contactpersoon voor bestuurs-  
aangelegenheden, waaronder  
aanmelding nieuwe leden,  
adreswijzigingen en overlijden  
is de 1<sup>e</sup> penningmeester  
W.P. van der Veeken

Contactpersoon voor  
contributie betaling is de  
2<sup>e</sup> penningmeester  
A. Schouten

De redactie behoudt zich het  
recht voor om artikelen in te  
korten, te weigeren of te ver-  
plaatsen naar een andere edi-  
tie. Tevens is zij niet verant-  
woordelijk voor de inhoud van  
ingezonden kopij.

**Erelid van de vereniging**  
J.H. van Rede  
A. Prins

**K**vo-120 is weer op zijn normale uitga-  
ven van 22 bladzijden. Ook nu hebben  
we weer nieuwe artikelen in deze uitgave  
staan. We danken de inzenders hartelijk voor  
hun aangeleverde kopij.

Er is de afgelopen maanden in de media veel  
aandacht geweest over het terug vinden van  
onze K-XVI. Het rest ons nog de O-13 op te  
sporen. De Koninklijke Marine en de Off-  
Shore hebben dit samen opgepakt en zullen  
zeker deze klus klaren.

Parallel aan de zoekactie gaat "Wing Media"  
een documentaire maken over dit onderwerp.  
Omdat er weinig materiaal over de O13 be-  
schikbaar is, doen zij een beroep op ons om  
als U iets over de O13 in U bezit heeft dit  
met hun te delen. Zie blz.11

Ook dit jaar hebben we de speech van de  
Groepoudste, uitgesproken op de 4 mei her-  
denking, voor U op papier gezet zodat zijn  
gesproken woorden nog beter op ons kunnen  
inwerken. Elk jaar is dit weer een indruk-  
wekkende dag voor de nabestaanden en de  
onderzeedienst mensen, die deze dag altijd  
weer in goede banen weten te leiden.

De belangstelling en hulpvaardigheid van de  
onderzeedienst en oud gedienden was buit-  
engewoon.

Dit jaar was het voor een groot deel van de  
nabestaanden een moment waar ze jaren op  
gewacht hebben. Het besef dat de plek be-  
kend is waar hun vader, oom, of opa zijn  
leven heeft gegeven voor het vaderland.  
Velen van ons hebben er geen idee van hoe  
het is om zonder vader op te groeien. Er  
werd meestal nooit openlijk over gesproken.  
Gelukkig hebben zij er nu vrede mee. We  
hopen daarom ook de O13 terug te vinden.  
Wij houden U op de hoogte van de zoekac-  
tie.

Op bladzijde 20 staat het verslag van de al-  
gemene leden vergadering van 24 april 2012  
in Bronbeek. Het was zoals altijd weer een  
fijne samenkomst voor alle deelnemers. Na  
de Nasi kwam er een telefoontje dat Daan  
Dukers overleden was. De stemming was  
gelijk omgeslagen in verslagenheid.  
Op zijn begrafenis was de Onderzeedienst  
ruim vertegenwoordigd.

*Will Falkmann*

## In Memoriam



Met leedwezen geeft het bestuur kennis van het overlijden van onze leden;

John van Veen	1 september 2011	79 jaar	Strijen
J.R. Gremmeé	11 september 2011	72 jaar	Oss
J. van Dulkenraad	9 april 2012	85 jaar	Oostvoorne
Daan Dukers	24 april 2012	69 jaar	Den Helder

Wij zullen hen in eerbiedige herinnering blijven gedenken

### Contributie

De **minimale** contributie bedraagt € 7,50 per jaar, buitenland  
leden € 10 per jaar i.v.m. de hoge porto kosten.

IBAN: NL57INGB0003928464 BIC: INGBNL2A

Betaling moet voor 1 maart overgeschreven zijn, wil men als  
lid ingeschreven blijven. Zij die reeds lid zijn, krijgen in de  
december KVO een acceptgiro bijgesloten.

Gironummer vereniging: **39.28.464**  
t.n.v. Onderzeedienst Reünistenvereniging  
Jolstraat 74 1784 NL Den Helder



De steiger is leeg! De Boten zijn op zee	2
Gefascineerd door onderzeeërs	7
Boek 'De Nederlandse Onderzeedienst in ...	9
Twintig jaar zien in te lopen	10
1962-2012 Hr. Ms. Dolfijn 50 jaar (TNT post)	10
Het Mysterie van de O-13	11
Leven in een doorlopende koker	13
Britse onderzeeboot Hms Truculent geramd door..	15
Kerkschip verhuist naar Eilandje	16
Onderzeeboten op het droge, deel 1	17
Driekus Heij Trophy	19
Reünie oud opvarenden Hr. Ms. Potvis	19
Verslag Algemene Ledenvergadering 24-04-12	20
Jaarverslag 2011 over de financiën & Fotocollage	21

# De steiger is leeg! De boten zijn op zee. Het is stil....



**E**xcellentie, nabestaanden, overige belangstellenden en actief dienend onderzeedienst personeel, wat goed dat u vandaag in zo'n grote getale hier aanwezig bent. Wat is het goed dat er een steeds groter wordende belangstelling is om samen stil te staan bij de mensen die hun leven lieten in de strijd voor onze belangen, onze idealen, onze vrijheid. De onderzeeboten zijn op dit moment op zee om onze belangen, idealen en vrijheid te beschermen. Maar waarom moeten we die eigenlijk nog beschermen? Er is toch geen land dat Nederland binnenvalt? Vrijheid is één van de grootste verworvenheden van de mens maar ook een zekere zin van welvaart is van groot be-

lang voor ons. Daarnaast zijn een goede gezondheid, een toekomstperspectief en onze waarden allemaal belangrijke zaken die we willen behouden. Maar moet je die wel beschermen met zulk gewelddadig materieel? Wie wil dit soort zaken nu afnemen? Niet alleen wij in Nederland vinden dit soort zaken ontzettend belangrijk. Nederland is één van de meest welvarende landen ter wereld en zolang je het relatief goed hebt zullen anderen dat begeren. In dat begeren zit de dreiging.

Thomas Hobbes schreef in de zeventiende eeuw: Er is altijd een toestand van oorlog van allen tegen allen, een bellum omnium in omnes. Daarbij geldt dat de mens voor andere mensen een wolf is. Door geweld toe te passen kunnen mensen zich verrijken zonder zelf arbeid te hoeven verrichten. Mensen lopen dus altijd het gevaar dat anderen zich met geweld meester maken van hun producten, of dat anderen ze tot slaaf maken of zelfs doden. Door zelf sterker te zijn dan vijanden kan dat gevaar worden afgewend. Vrijheid is volgens Hobbes van zeer hoog belang maar het gevoel van veiligheid is wellicht nog belangrijker. De mens geeft namelijk een deel van zijn vrijheid op om zich veiliger te voelen. Zo zijn mensen om veiligheidsredenen bij elkaar gaan wonen. Ze sluiten zich aan bij een gemeenschap en daarvoor leveren ze een stukje vrijheid in maar krijgen er veiligheid voor terug.

Dat gevoel van veiligheid is dus enorm belangrijk en onze rechtstaat moet daarin voorzien. Wij eisen van onze regering dat we veilig over straat kunnen, dat we met een gerust hart kunnen gaan slapen 's nachts. Tegelijkertijd willen we niet te veel politie op straat en het leger willen we al helemaal niet zien. Ook zijn we erg op onze privacy gesteld waardoor veel informatie niet beschikbaar komt. Daar zit natuurlijk een onbalans. Hobbes zag al dat mensen bereid zijn om waardevol-



le zaken, zoals vrijheid, voor een deel te willen opgeven in ruil voor veiligheid. Wat hij er niet bij zei is dat mensen een kort geheugen hebben en al snel vergeten dat er dreiging is. De geschiedenis laat zien dat dit proces zich keer op keer weer afspeelt. Immers: L'histoire se répète! Elke keer na een oorlog zien we weer dat de Defensie uitgaven elk jaar een beetje worden teruggeschroefd. Uiteindelijk wordt daarmee de verdediging zo zwak dat een ander de kans grijpt. In Nederland zien wij deze cyclus niet als zodanig. Wij hebben niet de indruk dat we in een interbellum zitten. Voor de gemiddelde Nederlander was de tweede wereld oorlog de laatste op ons grondgebied! Maar zelfs al is dit zo, dan nog hebben wij een verantwoordelijkheid jegens de internationale gemeenschap. Wij hebben als welvarend land een verplichting om bij te dragen aan het handhaven van de internationale rechtsorde. Drugstransporten, terrorisme en piraterij! Wij mogen niet de andere kant opkijken! Zeker in Nederland is niet bij iedereen altijd even duidelijk waarom we die rechtsorde moeten handhaven op de manier waarop we dat doen. Nationaal met onze politie en internationaal met Defensie. Als ik op 1 januari in de krant lees dat met Oud en Nieuw weer veel hulpverleners zijn gemolesteerd zie ik een bevestiging van het ontbreken van het

noodzakelijke respect voor ordehandhavers bij een deel van onze samenleving. Een gebrek aan respect dat ontstaat door egoïsme en kortzichtigheid. Dat verminderde respect in de Nederlandse samenleving voor wat onder andere wij militairen doen is wel eens een demotivator voor onze bemanningen. Zij die jaarlijks de helft van de tijd weg zijn van hun families om de eerder genoemde belangen te beschermen. Zij die in de kleine bedompte ruimte van een onderzeeboot hun gevaarlijke werk doen vaak 16 uur per dag. Ook zij moeten vaak thuis uitleggen waarom ze weer naar zee moeten en dan horen ze vaak dat het van het thuisfront niet hoeft en van de burens ook niet en eigenlijk van niemand die ze kennen..... eigenlijk doen ze het dus alleen voor zichzelf en dat is op zichzelf dan weer egoïstisch. Maar gelukkig hebben we nog steeds van deze mensen die beseffen dat onze belangen beschermd moeten worden. Dat we een verantwoordelijkheid hebben naar de rest van de wereld, dat onze waarden moeten worden beschermd en de internationale rechtsorde moet worden gehandhaafd zodat zwakkeren niet de dupe worden van dictatoriale leiders. Gelukkig kunnen wij dus nog onze belangen beschermen! Vandaag en morgen kunnen wij ons veilig voelen, kunnen wij leven op de manier en met de waarden wat wij graag willen. Onze be-



langen worden beschermd!

Hoe anders was de situatie 70 jaar geleden. Toen was er eigenlijk geen sprake meer van beschermen maar meer van terugwinnen van onze belangen. Ze waren immers afgenomen door de Duitsers en de Japanners. We waren onze vrijheid verloren, van veiligheid was geen sprake en onze welvaart was ingenomen door de bezetter. Toen was er niemand die twijfelde of je de eigen belangen wel moet beschermen, we twijfelden hooguit of we ze ooit nog zouden terugkrijgen. Gelukkig is dat gebeurd. Maar de prijs daarvoor was onmenselijk hoog. Het heeft jaren geduurd en miljoenen mensenlevens gekost. Een keiharde strijd tegen een overmachtige tegenstander. Onbaatzuchtig en zeer dapper hebben onze militairen en verzetshelden gestreden. Onbaatzuchtig en zeer dapper hebben andere volkeren ons geholpen en onbaatzuchtig en zeer dapper zijn onze onderzeeboten de hele oorlog lang de vijand tegemoet getreden. Grote successen zijn behaald en een belangrijke bijdrage aan het heroveren van onze soevereiniteit is geleverd. Maar wel ten koste van heel veel dierbare mensenlevens. Bijna 300 namen staan er op ons indrukwekkende monument. Mannen die één voor één hebben gestreden voor onze vrijheid en veiligheid, voor onze welvaart en geluk. Dat soort mannen verdient het om herdacht te

worden.

Het is dan ook goed te zien dat we weer in zo'n grote getale hier aanwezig zijn vandaag. Het lijkt er op dat de laatste jaren de aandacht voor herdenkingen aan het toenemen is. En niet alleen hier op steiger 19 maar maatschappijbreed en dat is belangrijk. Het is belangrijk dat we het historisch besef hebben en het respect kunnen opbrengen voor diegenen die zo hard hebben gevochten voor het herstel van rechtsorde. Respect en dankbaarheid voor hen die nooit hebben toegegeven aan dictatuur en onmenselijkheid, zij die voor ons onze waarden, onze vrijheid, onze veiligheid hebben heroverd. Deze trend van de grotere belangstelling voor herdenkingen staat haaks op het eerder genoemde ontbreken van respect naar onze ordehandhavers en zorgverleners op Oudejaarsavond. Het is dus wel degelijk mogelijk dat het wel de goede kant op gaat met onze maatschappij maar dat slechts een klein deel van de maatschappij hierbij niet kan of wil aanhaken. Ik wil graag zo denken. Ik wil graag zien dat het wel de goede kant opgaat met onze maatschappij en dat er wel respect is voor ordehandhaving en bescherming van onze waarden en veiligheid. Want als dat niet zo is, dan is het offer wat de mannen die staan vermeld op ons monument van veel minder waarde geweest. Dan lopen we weer in de val zoals dat in

de geschiedenis al zo vaak is gebeurd. Dan zal de geschiedenis zich wederom herhalen. L'Histoire se répètera!

Ik geloof dat niet. Ik zie echt dat in snel tempo onze maatschappij zich bewuster wordt van haar bevoorrechte positie en de verantwoordelijkheid die daarbij hoort. De mensen zien dat onze voorouders hebben gebouwd aan ons goede en veilige bestaan. Dat er grote offers zijn gebracht die niet te vergeefs mogen zijn. En dat wij nu ook andere, minder gefortuneerde, volkeren moeten helpen.

Een prachtig voorbeeld daarvan was natuurlijk het terugvinden van onze KXVI. Bij toeval op 4 oktober ontdekt door Australische sportduikers. De mannen voelden onmiddellijk de morele verplichting om uit te zoeken wie ze moesten inlichten. De duikers zijn zeer integer omgegaan met het wrak. Opmerkelijk omdat enkelen met wrakduiken hun geld verdienen. Zij hebben het juiste respect. Maar ook hier in Nederland was de belangstelling enorm. Niet alleen de nabestaanden van de bemanning maar ook de media. De herdenkingsplechtigheid op 14 december trok een record aantal bezoekers. De kranten stonden er vol van en ook de televisie besteedde veel aandacht. Allemaal uit respect. Een ander voorbeeld is

het aangepaste monument waar we nu voor staan. Het was erg goed te zien dat er in tijden dat elk dubbeltje niet één maar wel vier keer moet worden omgedraaid, relatief gemakkelijk geld was te vinden voor de aanpassing. Dit was een tiental jaren geleden nog anders.

Ook vandaag is er weer veel aandacht. We hebben na de fortuinlijke vondst van de KXVI onze focus verlegd naar de laatste boot die we nog missen. De eerste boot die in de oorlog op patrouille ging en nog steeds niet terug is. De O13 is 'still on patrol'. Er is ons, u nabestaanden en de Koninklijke Marine, veel aan gelegen om ook deze laatste boot terug te vinden zodat u weet waar zij een laatste rustplaats hebben gevonden en zodat we ook weten wat er nu echt is gebeurd in juni 1940. Er is veel belangstelling voor de zoektocht wat ook vandaag zichtbaar is.

Veel meer aandacht dus voor wat er is gebeurd, veel meer respect, in één woord veel minder onverschilligheid. De maatschappij van tegenwoordig lijkt dus meer verantwoordelijkheid te nemen voor haar eigen toekomst en ziet terecht het fundament daarvan in het verleden. De ogen worden steeds minder gesloten, we kijken steeds minder de andere kant op. We





durven de confrontatie aan!  
 Ik wordt blij als ik me dit realiseer. Te meer omdat we de laatste jaren bezuiniging na bezuiniging moeten weggooien en dat het eind daarvan nog niet in zicht is. Maar de recessie is tijdelijk en als de waargenomen trend van een groeiend historisch besef, respect en verantwoordelijkheidsgevoel structureel is, hebben we in Nederland een mooie toekomst voor de boeg. Dan is het grote belang van het offer van de mannen van de Onderzeedienst nog verder toegenomen. U, zoals u hier aanwezig bent, kent al uw hele leven het belang van wat zij in die oorlogsjaren op zee hebben gepresteerd. Maar juist omdat u, en met u natuurlijk alle anderen die dat hebben gedaan, ..... omdat u het herdenken, respecteren en waarderen zo hardnekkig al die jaren

heeft volgehouden, worden steeds meer Nederlanders zich bewust van dit belang en is de trend gekeerd. Onze onderzeebootbemanningen hebben jarenlang onder onmenselijke omstandigheden een ongelijke strijd geleverd maar uiteindelijk de vijand op de knieën gekregen. Velen van hen zijn bij het uitvoeren van die taak omgekomen. Deze mensen herdenken en eren wij vandaag opdat de geschiedenis zich niet zal herhalen.

In de oorlog zeiden de mannen op de steiger hun geliefden gedag en kwamen nooit meer terug.  
 De steiger bleef leeg! De boten bleven op zee. Het werd stil.....

*Marc Elsensohn  
 Groepoudste Onderzeedienst  
 Foto's Johan Kragten*



*Gerard Horneman stelt vier boeken samen over de Onderzeedienst tijdens de Tweede Wereldoorlog*

DOOR MELCHERT LEGUYT

**KOOG AAN DE ZAAAN - Hij is gefascineerd door onderzeeërs. De sluipmoordenaars van de zee hebben een onweerstaanbare aantrekkingskracht op Gerard Horneman. De 65-jarige Koger weet er alles van. Hoe het eerste experimentele bootje uit 1906 er uitzag, welke onderzeeërs de Nederlandse marine had en heeft, hoe een torpedo werkt, wie de commandanten waren en hoe de bemanning in die benauwde boten leeft.**

Horneman is een wandelende encyclopedie op het gebied van onderzeeërs. Eerder al

maakte hij een boek met de titel 'Periscoop op' over de geschiedenis van de Nederlandse onderzeeërs, maar dat is kinderspel bij het werk dat hij nu heeft afgeleverd. Horneman stelde vier vuistdikke boeken samen over de Nederlandse onderzeedienst tijdens de Tweede Wereldoorlog. Deel één beschrijft de acties van de dienst in West-Europa en de Middellandse Zee, deel 2 gaat over de strijd in Nederlands- Indië, in deel 3 zijn bronnen en bijlagen opgenomen en in deel 4 zijn onder meer de onderzeeboten en hulpschepen beschreven. Alles is geïllustreerd met vaak nog nooit gepubliceerde foto's. Woensdag overhandigt hij in Den Helder de eerste exemplaren aan viceadmiraal Matthieu Borsboom, commandant van de Zeestrijdkrachten. Horneman heeft in zijn woning een kamer ingericht als mini- marinemuseum. Het staat vol met boeken over de zeestrijdkrachten. Hij heeft ordners met daarin gegevens en foto's over alle Nederlandse onderzeeërs. Aan de muren en het plafond hangen scheepsklokken, roeren, duikersdolken en andere marineattributen. Pronkstuk is misschien wel de bloedvlag van een van de onderzeeërs. Een stuk doek met een doodskop en symbolen die onder meer aangeven hoeveel vijandelijke schepen de boot heeft vernietigd. Die vlag werd gevoerd als de onderzeeër een haven binnenliep.

## Levenswerk

Maar hoe gefascineerd Horneman ook is door de onderzeeërs, hij heeft het nu wel even gehad met de boten. Achttien jaar deed hij over zijn levenswerk. Voor en na zijn werk als beheerder van het Czaar Peterhuisje in Zaandam kroop hij achter zijn computer om aan de boeken te werken. „Je kunt gerust zeggen dat ik er van bezeten was." Zijn vrouw Anneke Offenbergh werd er soms gek van. „Zij wilde me opgeven voor het programma 'Help, mijn man heeft een hobby'. Ik heb het mede aan haar geduld te danken dat ik dit heb kunnen realiseren."





Horneman baseerde zich grotendeels op een werk uit de jaren zestig (de 'GB110'), waarin de marine in 54 delen haar geschiedenis tijdens de Tweede Wereldoorlog liet beschrijven. Vijf delen daarvan gingen over de onderzeedienst. „Maar dat was allemaal nogal feitelijk. Er werden geen dwarsverbanden gelegd. Ik heb die delen bewerkt en ze aangevuld met later vrijgekomen gegevens.”

De vraag is wat hem zo in onderzeeboten fascineert en waar die fascinatie vandaan komt. Zelf heeft hij nooit bij de marine gediend. „Ik kreeg later van twee dingen spijt”, zegt Horneman. „Dat ik laat mijn rijbewijs heb gehaald en dat ik niet bij de marine heb gezeten. Ik was van de dienstplicht vrijgesteld door broederdienst. Wat me in onderzeeërs fascineert is de techniek, maar ook het mysterieuze, het avontuurlijke en hoe een dergelijk bemanning met elkaar leeft. Je hebt kameraadschap en spanningen. Die boten zijn niet voor watjes. En waar die fascinatie vandaan komt? Ik weet het niet. Misschien uit mijn jeugd. Wij Woonden bij de scheepswerven in Amsterdam-Noord. Elke dag ging ik met pont over het IJ. Die diesellucht vond ik heerlijk. Ik kan nog steeds van die geur genieten.”

Nederland had aan het begin van de oorlog 28 onderzeeërs.

„Veel? Gezien de prijs viel dat wel mee. Ze kostten in die tijd zo'n drie miljoen gulden. Eer schijntje vergeleken bij een kruiser, die 80 miljoen kostte. Engeland had in verhouding veel minder onderzeeërs. Die vonden die boten onder water eigenlijk maar een laf, stiekem gebeuren. *Zo un English.*”

## 'On patrol'

De meeste onderzeeërs voeren destijds in Nederlands-Indië. De boten die in Nederland lagen, wisten bijna allemaal naar Engeland te ontsnappen toen Duitsland het land binnenviel. Van de 28 boten vergingen er zeven tijdens de oorlog.

Van die zeven zijn er zes teruggevonden, één is *still on patrol*, de 013.



Horneman heeft nauwgezet uitgeplozen wat de Nederlandse boten allemaal gedaan hebben, wat ze meemaakten en bij welke gevechtshandelingen ze betrokken waren. Hij vertelt ook het verhaal van de Colombia, het Nederlandse onderzeebootmoederschip, dat bij Kaapstad naar de bodem van de zee werd gejaagd door een Duitse onderzeeër. „Een onderzeebootmoederschip bevoorraadt onderzeeërs. De Colombia had in de haven van Durban gelegen en werd kort na vertrek getorpedeerd. Het vermoeden bestaat dat het vertrek verraden is door in Zuid-Afrika wonende Duitsers.”

## Sjanghaien

Een van de Nederlandse onderzeeërs ging in 1939 op een missie naar het Caribische gebied en kwam pas in juni 1945 terug in Nederland. De boot lag met een paar andere onderzeeërs in de Rotterdamse haven, maar de bemanning kreeg geen verlof.





Horneman: „De leiding was bang dat ze gingen 'sjanghaien', of dat ze niet meer terug zouden komen. En dat konden ze niet hebben, die boten moesten door naar Azië, want daar was de oorlog nog niet afgelopen. Koningin Wilhelmina heeft er toen voor gezorgd dat die mannen tien dagen verlof kregen. Ze zijn allemaal teruggekeerd."

Wie denkt dat Horneman nu uitgeschreven is over onderzeeërs, heeft het mis. Hij is bezig met de Encyclopedie van Nederlandse Onderzeeboten 1906-2012. Iedereen die denkt daar iets aan te kunnen bijdragen (foto's, tekst) kan contact met hem opnemen via [mardokh@chello.nl](mailto:mardokh@chello.nl). De boeken van Horneman zijn uitgegeven door uitgeverij Aspekt.

NHD dinsdag 3 april 2012

*Foto's G. Horneman & Johan Kragten  
ISBN 4 delen 978-90-5911-957-4*

### **Boek 'De Nederlandse Onderzeedienst in de Tweede Wereldoorlog' aangeboden door de heer G D. Horneman.**

Op 4 april is in de Traditiekamer van de Onderzeedienst, onder belangstelling van genodigden en een gedeelte van het actief dienend personeel, is het boek 'De Nederlandse Onderzeedienst in de Tweede Wereldoorlog', bestaande uit vier delen, door de samensteller, de heer Gerard D. Horneman aangeboden aan de Commandant der Zeestrijdkrachten Vice-Admiraal Matthieu M.J. Borsboom.

De heer Horneman vertelde in een korte toespraak dat hij als kind al gefascineerd werd door onderzeeboten. Vanaf zijn negende jaar heeft hij foto's en artikelen verzameld, maar had pas vele jaren later tijd om al het verzamelde werk te ordenen en samen te stellen in boekvorm. Eerst in een versie '00' die slechts in een beperkte oplage is verschenen, maar uiteindelijk nu officieel uitgegeven door uitgeverij Aspekt.

In zijn antwoord sprak Admiraal Borsboom zijn waardering uit voor het vele werk wat de heer Horneman heeft verzet om tot dit resultaat te komen. Een mooi voorbeeld van iemand met het hart op de juiste plek voor de Koninklijke Marine en voor de Onderzeedienst in het bijzonder. Maar de Admiraal was ook op de hoogte van de andere activiteiten van de heer Horneman, zoals zijn betrokkenheid bij het Czaar Peterhuisje in Zaandam waar ze elkaar kort geleden hadden ontmoet tijdens het bezoek van de Russische Admiraal.

Als blijk van waardering overhandigde Admiraal Borsboom de heer Horneman de C-ZSK-coin. Een uitzonderlijk gebaar, omdat deze coin zelden aan een buitenstaander wordt gegeven.

*Wil van der Veeken*

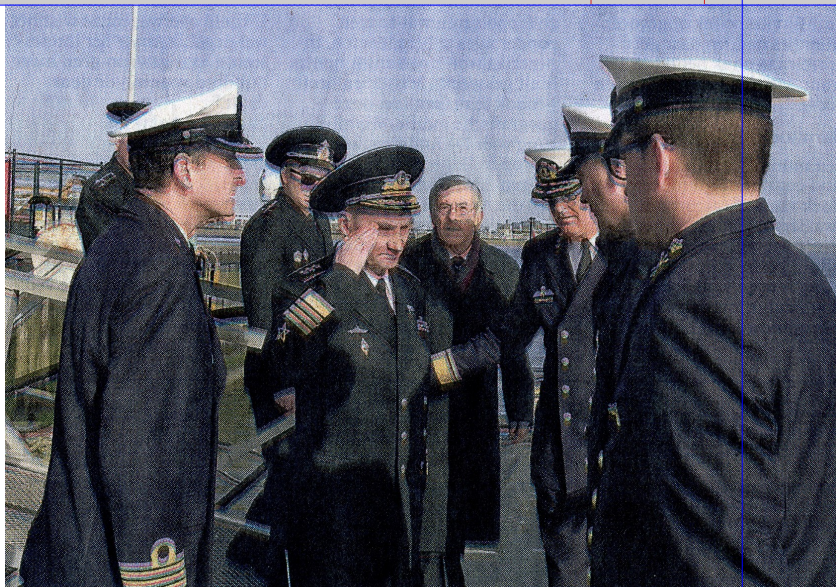
# ‘Twintig jaar zien in te lopen’

DOOR ARIE B00Y

„We hebben twintig jaar achterstand in te lopen”, zegt admiraal Vysotsky wanneer hij een vergelijking maakt tussen zijn en onze marine.

**DEN HELDER** „Ik ben onder de indruk van het moderne materieel van de Koninklijke Marine”, zei admiraal Vysotsky gisteren tijdens zijn bezoek aan de Nieuwe Haven. Voor de eerste keer werd een Russische vlootvoogd rondgeleid in een Nederlandse onderzeeër. In de commandocentrale van de Hr.Ms. Bruinvis vertelde Vysotsky: „We willen graag nauwer samenwerken met Nederland. Het is van belang dat we elkaar bijstaan als een onderzeeër in nood is.” De baas van de vloot van de Russische Federatie kreeg uitleg hoe de Onderzeedienst de bemanning uit een onderzeeboot kan laten ontsnappen.

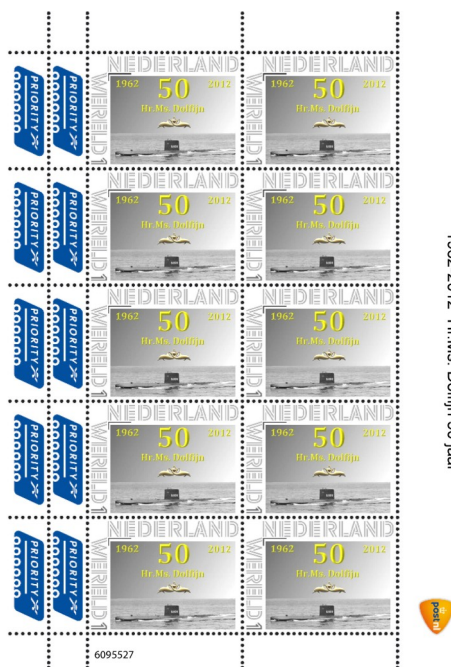
In de krappe commandocentrale van de Bruinvis staat de hoogste baas van één van de grootste marines ter wereld de Helderse Courant te woord. De Russische admiraal lijkt op president Poetin. Hij is niet vies van een grapje, want als ik hem vraag of hij het goed met zijn collega admiraal Borsboom kan vinden, gaat Vysotsky even door de knieën om het lengteverschil aan te geven. Borsboom heeft Vysotsky vorig jaar leren kennen en uitgenodigd naar Nederland te komen. „Ik vind dat we meer samen moeten doen”, zegt de Rus. „Komend jaar herdenken we de betrekkingen tussen onze landen, dus het is heel goed dat we de banden aanhalen. De Koninklijke Marine staat wereldwijd bekend als een voorloper op technologisch gebied. En - al is onze vloot een stuk groter - we hebben ook heel verschillende taken. Wij kunnen echter leren van de kennis van de Nederlandse marine. Helaas hebben wij een achterstand van twintig jaar opgelopen door de politieke strubbelin-



*Bij de Onderzeedienst krijgt admiraal Vysotsky uitleg over reddingsmiddelen*

gen in ons land. Ik ben blij dat de huidige leiding weer meer gaat investeren in onze krijgsmacht”, stelt Vysotsky. Na het bezoek aan de onderzeeër, ging de admiraal naar de Holland die voor de kust lag. Ook het Marinebedrijf werd bezocht.

*NHD 9 maart 2012  
FOTO PETER VAN AALST*



1962-2012 Hr.Ms. Dolfijn 50 jaar

*Uitgegeven door Rinus Peperkamp*

# HET MYSTERIE VAN DE O13



## Still On Patrol

De O13 is de laatste nog niet teruggevonden onderzeeboot. Sinds juni 1940 ligt het wrak ergens op de bodem van de Noordzee. Maar waar? De Koninklijke Marine verloor tijdens de oorlog zeven duikboten. Drie verdwenen spoorloos. Twee zijn er inmiddels teruggevonden.

Er is de Koninklijke Marine veel aan gelegen om de familie van de 31 Nederlandse en 3 Britse opvarenden van de O13 duidelijkheid te geven over het lot van de bemanning. Een race tegen de klok. Veel nabestaanden zijn inmiddels op hoge leeftijd. Voor hen is het heel belangrijk, dat zij weten wat er met hun vader of grootvader is gebeurd.



Experts hebben de vermoedelijke locatie van het wrak bepaald. Dit jaar zal er een expeditie worden uitgerust om het wrak ook daadwerkelijk te vinden. Zullen de 34 slachtoffers eindelijk geborgen kunnen worden? Wordt het mysterie van de O13 eindelijk opgelost? En krijgen de nabestaanden eindelijk peace of mind?

## Hans Besançon

(voorzitter comité nabestaanden onderzeeboten 40-45 en expeditieleider vermiste KXVII waarvan zijn vader commandant was):

*Deze mensen zijn gestorven voor onze vrijheid. Je mag ze niet in de steek laten. Dat is een belediging. Ik voelde die verplichting naar mij verloren vader toe ...*

## De documentaire

De documentaire bestaat uit drie verhaallijnen. De camera volgt de marine en andere experts op de voet bij hun zoektocht naar de O13. Als tweede belicht de documentaire alle mogelijke scenario's van het verdwijnen van de O13. Een spannend intrigerend tijdsbeeld van de begin-dagen van de Tweede Wereldoorlog, wat ons voert langs diverse archieven en deskundigen.

En als derde vertelt de documentaire het verhaal van de nog altijd groeiende groep nabestaanden. Broers, zussen, ooms, tantes, neven, nichten en zelfs kleinkinderen zijn nog altijd op zoek naar antwoorden. Deze mensen, van vaak hoge leeftijd, vertellen het verhaal van wat hun familie is overkomen. Wat gebeurde er in die begindagen van de oorlog? En hoe beïnvloedde het noodlottige bericht van het verlies van hun dierbare hun verdere leven. Met een aantal van hen lopen we rond in een oud zusterschip van de O13, herdenken we op doden-

herdenking bij het monument in Den Helder en bezoeken we de internationale plechtigheid in Dundee, Schotland. Zo maar wat uitspraken:

**Willy Verschoor** (58, kleindochter van Willem Ausum):

*“Voor mijn studie Nederlands moest ik mijn scriptie verdedigen. Ik had als onderwerp de O13 genomen en het verhaal van mijn opa. Opeens kwam het heel dichtbij. Ik dacht wat is dit! Ik sloeg dicht en kon alleen maar denken ... Al die mannen”.*

**K. & T.V. Laan** (84 & 85, broer en zus van Lodewijk Laan):

*“Lo was zo ontzettend bang. Hij zag na zijn aanmonstering op de O13 een andere onderzeeboot in de haven zinken. Hij hoorde het bonken van de mannen binnenin. Huilend zat hij bij onze moeder. Maar hij had getekend, voor zes jaar.”*

**Joop de Moel** (77, neef van Willem de Moel):

*“Ome Willem was een superoom. Voor mijn verjaardag (5) mocht ik zijn onderzeeboot bezoeken. De O13 lag afgemeerd in de haven van Amsterdam. Het gat waarin de periscoop ging leek onmetelijk diep. En wat waren die bedjes klein. Het was er erg benauwd”.*

**S. Rienstra-Nagelkerke**

(60, weduwe van F. Rienstra, broer van Henk Rienstra):

*“Mijn man heeft het echt nooit over zijn vermiste broer gehad. Toen hij was overleden vond ik in onze fotoboeken twee foto's van zijn broer Henk in matrozenpak. Op de achterkant vond ik tot mijn grote schrik een tekst: Mijn innig geliefde broer, Henk, waar ben je? Alleen God weet het.”*

**De herinnering levendig houden**

De documentairemakers willen met deze documentaire bijdragen aan het levendig houden van het verhaal van de Tweede Wereldoorlog. Het mysterie van de O13 is een intrigerend verhaal. Een verhaal wat een grote doelgroep zal aanspreken. Het is het verhaal van het raadselachtige mysterie van het verdwijnen van de O13. Over keuzes gemaakt in een wereld in oorlog. De documentaire is ook het boeiende relaas van een expeditie van de Koninklijke Marine die met high tech middelen de zeebodem afzoekt om haar personeel eindelijk “thuis te brengen”

En er is de herkenning van mooie, aansprekende, emotionele menselijke verhalen van nabestaanden die, op het eind van hun leven, misschien toch nog het hoofdstuk kunnen afsluiten. Verhalen die ook laten zien waarom het belangrijk is te herdenken.

Tijdens onze research zijn er al veel foto's van de mannen aan boord en van de O13 terugvonden. Samen met film en fotomateriaal uit de archieven, interviews met ooggetuigen (bijvoorbeeld onze minister president Piet de Jong, commandant in de oorlog op de O24) en



nabestaanden van andere vermiste maar reeds gevonden boten, proberen de filmmakers het beeld van de O13 in die begindagen van de oorlog te reconstrueren.

### **Additionele informatie**

In 2002 is er een stichting opgericht genaamd:  
**Comité Nabestaanden Onderzeeboten 1940-1945**

Een van haar doelstelling is alle activiteiten te ondernemen die kunnen leiden tot het lokaliseren van de wrakken van Hare Majesteits Onderzeeboten KXVI, O20 en O13, alle verloren gegaan in de Tweede Wereldoorlog.

Bij Koninklijk Besluit 16 maart 1944 werd het Oorlogsherinneringskruis ingesteld als beloning voor o.a. militairen, in dienst van het Koninkrijk der Nederlanden. Zij dienden vanaf 10 mei 1940 tot het einde van de oorlog ten minste zes maanden in hun functie dienst hebben gedaan. Daaraan voldeed de O13 bemanning niet.

Later werd het besluit en de voorwaarden tot 2 keer toe herzien. Op 27 mei 1950 werd door de minister van marine alsnog postuum een "certificaat met het oorlogsherinneringskruis met de gespen" aan de bemanningsleden toegekend.

In 2009 is in Dundee een nieuw monument onthuld ter nagedachtenis van de opvarenden die zijn omgekomen op de onderzeeboten tijdens WOII en nooit zijn teruggekomen. Zij worden aangeduid als "Still on patrol".



We zoeken nog foto's, dia's, filmmateriaal teksten, geluidsopnamen van en over de O13. Wij maken er een kopie van, U krijgt het origineel natuurlijk terug. Onze contactpersoon is:

Wilco Plegting  
Bezoekadres: Koningsweg 29c, 3762 EA Soest  
Postadres: Postbus 179, 3760 AD Soest  
E-mail: [wilco@o13stillonpatrol.nl](mailto:wilco@o13stillonpatrol.nl)  
Mobiël: 06-22668666  
Telefoon: 035-6473939  
Fax: 035-6478864

[www.stillonpatrol.nl](http://www.stillonpatrol.nl)



## Leven in een doorlopende koker

Na met veel enthousiasme geschreven te hebben over de 'Oertijd van de Onderzeedienst' leek het ons een aardig idee door middel van tekeningen en tekst een vergelijking te trekken tussen de zeer geavanceerde konventionele onderzeeboten die bij de RDM worden gebouwd en onze legendarisch geworden O-boten uit de Tweede Wereldoorlog.

Helaas konden we geen geschikte tekening in doorsnede in handen krijgen van de 'O 21'. Toch zijn we uit brieven van oudstrijders veel te weten gekomen. De heer C. M. Schoenmaker uit Haarlem, die niet alleen gevaren heeft op de 'O 21' en 'O 23', maar ook op Hr. Ms. 'Flores' die deelnam aan verschillende acties in de Middellandse Zee en ook vuursteun gaf bij de geallieerde landingsoperaties in Normandië, schreef ons dat hij zich geërgerd had aan onze omschrijvingen 'drijvende doodkist' en 'antieke oorlogsschepen' omdat hij – overigens ten onrechte – meende dat wij de schepen afkanden, waarop hij had gevochten. Of wij wel wisten dat de Engelsen vol bewondering waren voor onze onderzeeboten, vooral wat het technische gedeelte betrof.

'Ik ben op verschillende engelse boten een kijkje gaan nemen, maar dacht: 'Jullie krijgen zelfs mijn schoenen niet mee op patrouille.' Een torpedobootjager als de bij de KMS gebouwde 'Isaac Sweers' kreeg je bij de hele engelse vloot niet te zien. Toen hij in Engeland afgebouwd was en voorzien van britse bewapening, was hij de snelste 'anti-afweer lichte kruiser'.

Als u het boek 'Batterij gereed... Vuur!' had gelezen, zou u ook wel anders geoordeeld hebben over de 'Oude Zusjes' Hr. Ms. 'Soemba' en Hr. Ms. 'Flores', die na de oorlog zijn onderscheiden. U moet ook maar eens kennis nemen van de vele officiële dankbetuigingen van de engelse admiraliteit. Over onze onderzeeboten waren de Engelsen vol lof.

Vergeleken met wat ik gehoord heb hoe een onderzeeboot wordt, die jullie bouwen, was onze accommodatie niet iets om over naar huis te schrijven. Maar toen was die stukken beter dan op een engelse boot. De mooiste herinnering uit mijn 34-jarige diensttijd bij de Onderzeedienst is de geweldige kameraadschap aan boord in oorlogstijd.

Mocht het in de toekomst mogelijk zijn de moderne onderzeeboot op de RDM te bezichtigen, dan houd ik mij daarvoor ten zeerste aanbevolen'.

Het is ontroerend om te lezen hoe de oorlogsveteranen zich zijn gaan hechten aan de schepen waarop zij hebben gevaren.

Toen de 'O 21' in 1957 voor de sloop werd verkocht aan firma v. Beekum te Alkmaar – thans ijzerwerf Overschie – liep Wijnand Claes, van wie binnenkort het boek 'De kat met de negen levens' verschijnt, daar bijna dagelijks te filmen! Hij maakte de afbraak van begin tot einde mee. Ook hij spreekt met onverholten bewondering over de 'enorme staalkonstruktie'. 'Oersterk hoor, de spanten zo kort op elkaar'. Toch vindt hij het niet erg als mensen over de vriend, waar hij op langdurige wijze afscheid van nam, met een bepaald gevoel van afgrijzen spreken. Stelt u zich eens iemand voor met vrees voor nauwe ruimten.

'Zaten jullie niet als sardientjes in een blikken doosje?'

'In mijn boek beschrijf ik uitvoerig hoe wij met een overbemanning van 47 man onder de zeespiegel leefden. Eenmaal werden we zo hardnekkig achterna gezeten, dat we 22 uren onder water moesten blijven. In de w.c., een hokje in de hekbuiska-

mer, kon je amper staan. De kombuis bestond uit drie elektrische plaatjes met een oventje. Erg benauwd allemaal'.

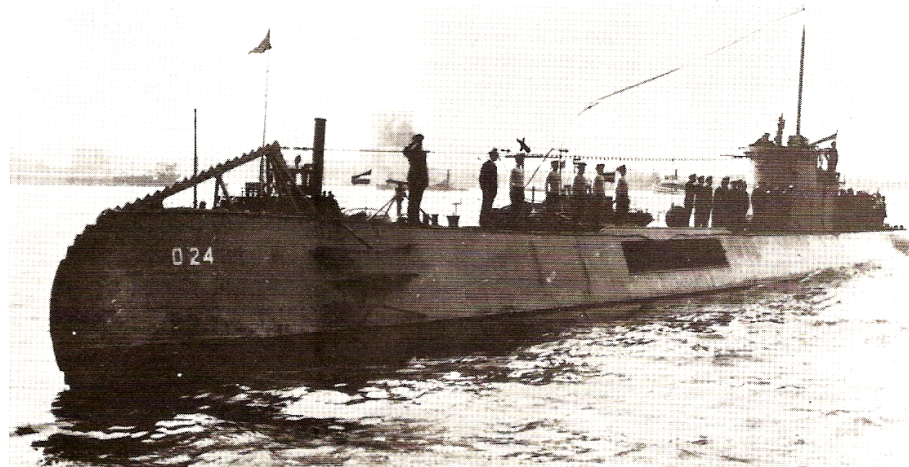
Oudstrijder P. de Klerk uit Schiedam – schipper Kon. marine b.d. – die gedurende de hele oorlog op de 'O 24' voer, noemt dit een heel goede boot, maar toen hij later op de 'Walrus' ging varen, begon hij te beseffen wat hij had gemist.

'Als de 'O 24' buizen bijvalde, was het hele slaapvertrek een vette troep. Niemand kon dan naar bed. Gedurende de hele oorlog maakten we wel 80 tot 100 uur in de week. Een bed met twee man moeten delen in de tropen, is niet fris. Na elke patrouille moesten we wat we noemden een 'schurftbad' nemen. Op de 'Walrus' was wel airconditioning, een grote ijskast en alle mensen hadden een bed en geen last als men met torpedo's bezig was. Aan boord kon men ook water maken, terwijl je op de 'O 24' alleen wat water had voor het eten en om je tanden te poetsen. Ondanks dit alles was de stemming aan boord altijd prima. Toen onze kommandant P. J. S de Jong – aan wie we veel te danken hebben – na de oorlog minister-president was, heeft hij iedereen die op de 'O 24' had gevaren voor een hele dag uitgenodigd op het Catshuis. Dat blijft je wel bij. In juni 1975, dus 30 jaar na de oor-

log, kreeg ik voor het eerst last van alles wat ik in de oorlog heb meegemaakt en werd ik vier maanden in Oegstgeest opgenomen onder behandeling van professor Bastiaanse. Gelukkig behoort dit weer tot het verleden en ben ik er nu goed aan toe'.



Piet de Klerk, toen hij in 1935 in dienst trad bij de Koninklijke marine.



Op 7 mei 1946 keerde de bij de RDM gebouwde 'O 24', die op 12-5-1940 naar Engeland was uitgeweken en daar afgebouwd, naar Nederland-Rotterdam terug. Piet de Klerk staat onder het kruisje op de foto. Technische gegevens: waterverplaatsing boven water 962 ton, onder water 1.175 ton; bewapening 1 kanon van 8.8 cm, 1 oerlikon van 20 mm, 8 torpedobuizen; snelheid 19/8 mijl.

Toon Vromans & Rinus Peperkamp

# Britse onderzeeboot Hms. Truculent geramd door de Divina,



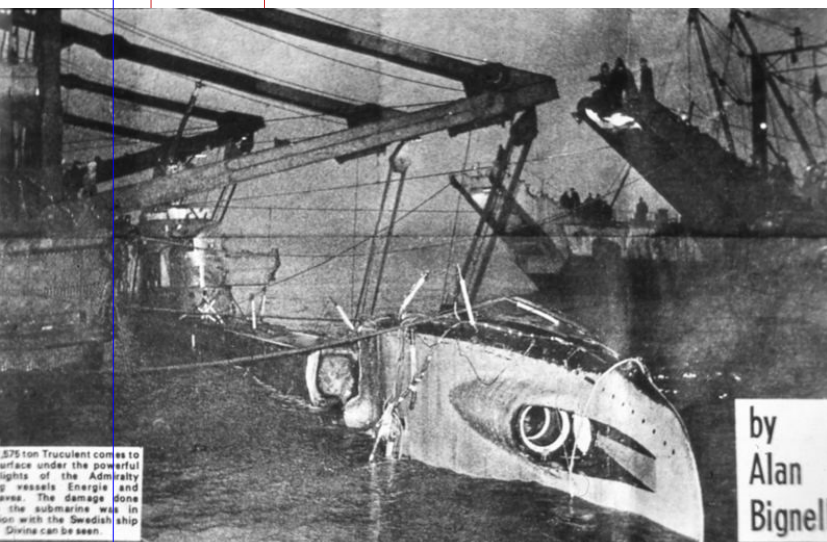
Truculent. De negentig meter lange onderzeeër lag in de monding van de Theems, na afloop van een missie en was onderweg naar Sheerness. Aan boord bevonden zich 61 bemanningsleden en 18 technische medewerkers. De Divina was speciaal uitgerust met ijsbrekers en de bemanning daarvan had de onderzeeër niet opgemerkt.

Op 12 januari 1950 werd in de monding van de rivier de Theems de Britse onderzeeboot Hms. Truculent geramd door de Divina, een Zweedse tanker. Van de 79 opvarenden van de duikboot kwamen 64 om het leven. De Truculent werd voor het eerst in gebruik genomen op 12 september 1942 en kreeg op 31 december van dat jaar de naam



De bemanningsleden van de onderzeeboot konden wel er uit komen, maar bijna allen verdronken in het ijskoude water. Er stond bovendien een zeer sterke stroming.

*Rinus Peperkamp*





# Kerkschip verhuist naar Eilandje

## **ANTWERPEN** (RKnieuws.net)

In het voorjaar van 2012 verhuist het kerkschip Sint-Jozef van Kaai 526 in de haven naar het Houtdok 25, tegenover de Mexicobrug. Door de uitbreiding van de haven werd Kaai 526 steeds nadrukkelijker ingenomen door bedrijven. Op het Eilandje zal het schip minder afgelegen liggen en bijgevolg beter bereikbaar zijn voor de schippers. Dankzij de verhuis is het kerkschip voortaan ook bereikbaar met het openbaar vervoer. Met het kerkschip krijgt het Eilandje er een extra toeristische attractie bij. Het kerkschip is de parochiekerk en -zaal van de binnenschippers in Antwerpen. Het schip is ook een eetcafé en een toevluchtsoord voor wie in de haven tewerkgesteld is.

Het schip – 96 meter lang, 14 meter breed en 6,5 meter diep – is één van de weinige nog resterende voorbeelden van botenbouw in gewapend beton. De rompconstructie is quasi integraal authentiek en intact. Het werd in 1942 in opdracht van de bezetter in Rotterdam gebouwd met het oog op de bevoorrading van de Duitse vloot. Het schip deed echter nooit dienst voor de vaart en werd in 1950 na een schenking aan het aartsbisdom Mechelen omgebouwd tot een gebedsruimte en ontmoetingscentrum voor de binnenschippers en hun gezinnen. Het moet met sleepboten worden verplaatst omdat het niet over een motor beschikt.

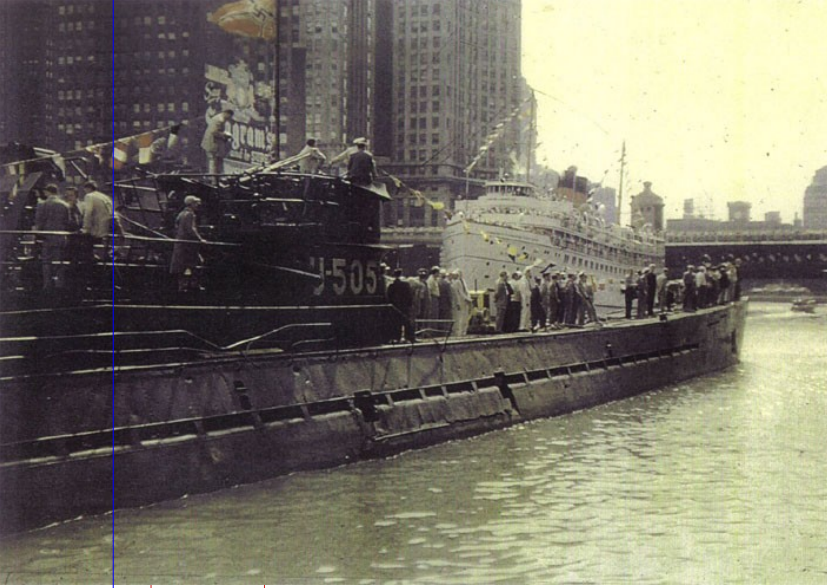


De verhuizing werd eind maart 2012 plechtig gevierd.

Oorspronkelijk zou het schip al in september naar het Houtdok verslept worden. "Maar daar zijn de nutsvoorzieningen nog niet in orde", vertelt aalmoezenier Jos Vanhoof aan 'Het Nieuwsblad'. "Momenteel is de verbinding tussen Antwerpen en het Kerkschip slechts mogelijk als je een eigen wagen hebt. Op 't Eilandje liggen we dicht bij het MAS, veel beter verbonden met Antwerpen."

Het kerkschip is de parochiekerk en -zaal van de binnenschippers in Antwerpen. Buiten de zondagsdienst gebeuren er ook doopvieringen, huwelijken en huwelijksjubileumvieringen van de schippersgemeenschap

*(Bron: Daco)  
Jeroen de Jong  
Pastoraal medewerkers*



**T**ijdens mijn vakanties ben ik in diverse steden op de wereld onderzeeboten op het drogen tegen gekomen. Uiteraard werden deze boten door mij bezocht en gingen de gedachten weer terug in de tijd. Om deze mooie gedachten niet te hoeven missen heb ik voor de leden van “Klaar voor Onderwater” de boten ( op het drogen) beschreven waar ze te vinden zijn. De eerste ligt in Chicago - Illinois, USA.

## De U-505

Chicago: Hier is in het “Museum of Science and Industry” de U-505 te bezichtigen. De U-505 is in de tweede wereld oorlog buitgemaakt op de Atlantische Oceaan door de Amerikaanse Marine. Na een bombardement met dieptebommen heeft de Commandant van de Duitse onderzeeboot, de Oblt Harald Lange zich overgegeven en werd de boot opgebracht door de US Navy Task Force 22.3. De U-505 werd naar Bermuda geslept en werd later, na grondig onderzoek, in enkele steden aan de Amerikaanse kust tentoongesteld aan het publiek. In 1954 werd de U-505 overgedragen aan het “Museum of Science and Industry” in Chicago.

De U-505 heeft in 2004 zijn vaste plek gekregen binnen het museum. De U-505 is nu tentoongesteld in een klimaat gecontroleerde ruimte. Aan boord kun je, door middel van een audio tour, je laten voorlichten over de geschiedenis van de U-505. De U-505 is de enigste Type IX-

C U-boot die nu nog op de wereld bestaat. Rondom de U-505 zijn er in het museum nog ongeveer 200 andere stukken van de U-505 te vinden. Deze zijn aan boord aangetroffen. Zo bleek al snel dat een van de veel voorkomende activiteiten het beluisteren van grammofoonplaten was. 87 platen werden er aan boord aangetroffen. De meeste in de Franse taal maar ook enkele Duitse Militair Marsen. De platen in het Frans was niet zo gek omdat de boot uit Brest (Fr.) vertrokken was voor zijn patrouille in de Atlantische Oceaan. Er werden ook twee M4 Enigma codeermachines aan boord aangetroffen.

Op internet is informatie over het museum terug te vinden op; <http://www.msichicago.org/whats-here/exhibits/u-505/>. Van de aan boord aangetroffen documenten zijn op internet meerdere stukken te vinden en wel op [http://www.history.navy.mil/library/online/u505documents\\_main.htm](http://www.history.navy.mil/library/online/u505documents_main.htm).

Het museum “Museum of Science and Industry” is gelegen aan de 57th Street and Lake Shore Drive in Chicago, IL 60637.

## De Onondaga

In de Canadese plaats, Rimouski, Quebec



aan de Pointe-au-Père Maritime Historic Site is de HMCS Onondaga (S 73) te vinden. De HMCS Onondaga is een Canadese onderzeeboot van de Oberon klasse en heeft vanaf 1967 tot 2000 dienst gedaan bij de Royal Canadian Navy. De Onondaga werd in 2009 ingericht als museumschip en opengesteld voor het publiek. De Onondaga is een echte toeristische attractie. Hij ligt mooi naast de historische vuurtoren van Pointe-au-Père. De Onondaga is de enigste Canadese onderzeeboot die open is gesteld voor het publiek. De schipper (The Skipper) geeft je door middel van een audio gids, ook in het Engels, een rondleiding aan boord van **zijn** onderzeeboot. Je krijgt een goed beeld over het leven aan boord van deze 90 meter (300 ft) grote Oberon onderzeeboot.

Informatie over de HMCS Onondaga is te vinden op het internet adres; <http://www.hnsa.org/ships/onondaga.htm>

De boot zelf is te vinden op het adres; Site Historique Maritime de la Pointe-au-Père 1034 du Phare Rimouski, Quebec G5M 1L8 CANADA

## USS Pampanito

In de haven van San Francisco, en wel aan Pier 45, Fisherman's Wharf, is de onderzeeboot USS Pampanito (SS 383) te vinden. USS Pampanoti is een onderzeeboot van de Balao Klasse en heeft tijdens de WW II (1944-1945) 6 oorlogspatrouilles gedaan. In deze oorlogspatrouilles heeft 6 Japanse oorlogsbodems tot zinken gebracht en vier beschadigd. Vanaf 1960 heeft de boot dienst gedaan als oefenboot voor de Amerikaanse Marine Reserve. De boot is vernoemd naar de pompona vis. De Pampanito werd in 1943 gebouwd en te water gelaten in hetzelfde jaar op de Portsmouth Navy Yard



in Kittery, Maine USA. In 2007 werd de USS Pampanoti een museumschip en werd de uitrusting van de boot teruggebracht naar de periode van laat 1945. Stad en land werd door de mensen van het museum afgezocht naar bruikbare uitrustingsstukken. De boot heeft ook gefigureerd in de film "Down Periscope" uit 1996. In 2010 heeft de boot zijn huidige ligplaats gekregen. Je kunt zelfstandig een rondgang door de boot maken.

Informatie over de USS Pampanito is te vinden op het internet adres; <http://www.maritime.org/pamphome.htm>

De boot zelf is te vinden op het adres; Pier 45, Fisherman's Wharf, San Francisco, CA 94133, Verenigde Staten, tel: (415) 775-1943

*Martin van der Putten  
Oud opvarende van Hr. Ms. Onderzeeboten waaronder de Tonijn.*

*Foto's;  
Martin van der Putten en/of Internet.*

## Driekus Heij Trophy

## Reünie oud-opvarenden Hr. Ms. Potvis



**L**uister uit ....!!! Het is bijna weer zomer. Op woensdag 4 Juli a.s. zal er weer gespeeld worden om de Driekus Heij Trophy, de jaarlijkse golf wedstrijd voor alle flipperdragers en partners, actief dienend en leden van de reünisten vereniging. De wedstrijdvorm is stableford en er zal gespeeld worden op de baan van de Marine Golfclub in Den Helder.

Het programma is als volgt:

11.30- 12.15 uur- ontvangst met koffie en cake. Registreren en indelen van flights.

12.20 uur- woord van welkom en briefing.

12.30 uur- shotgunstart van 18 holes wedstrijd.

17.30 uur prijsuitreiking.

18.00 uur maaltijd.

Dit is vooral de dag dat flipperdragers van alle leeftijden bij elkaar kunnen komen. Wij hopen dan ook dat wij een groot aantal kunnen begroeten. Leden van de Onderzeedienst Reünisten Vereniging kunnen zich opgeven bij Driekus Heij, telefoon 0317-317063. Voor niet-leden van de MGC is de greenfee 20,00 euro. Voor alle deelnemers zijn de kosten van de maaltijd 15,00 euro. Deze bedragen moeten worden voldaan bij het registreren, voorafgaande aan de start van de wedstrijd.

Tot ziens op 4 juli!

7 SEPTEMBER 2012

GAAN WE ER VOOR !

Wij hebben besloten om het net na het zomerverlof te plannen. De schepen liggen dan nog binnen en iedereen is net terug van vakantie.

Zoek uw oud-collega's op en stel ze op de hoogte van de op handen zijnde reünie.

De reünie zal worden gehouden in de WITTE RAAF op het marineterrein Willemsoord en begint om 09:30 waarna we tussen 11:30 en 12:30 uur aan " de blauwe hap " gaan om vervolgens nog gezellig na te borrelen tot 16:00.

De kosten voor deelname bedragen € 12,50 per persoon. Dit is inclusief 1x koffie, plakje cake, maaltijd met *één consumptie*.

De kosten voor consumpties zijn niet bij het bedrag inbegrepen. We zullen gebruik maken van consumptiemunten en deze zullen worden verzorgd door "De Witte Raaf".

### Aanmelden:

Kan vanaf heden tot 21 augustus 2012 via [hrmspotvis@hotmail.nl](mailto:hrmspotvis@hotmail.nl)

### Betaling:

Op ING rekening **6031970 T.n.v. A.A. Dek**, met vermelding van naam en jaartal op de Hr.Ms. Potvis gediend te hebben. Het is niet mogelijk om op de dag zelf aan de deur te betalen.

### Programma:

09:30 uur Ontvangst met koffie en cake

11:00 uur TAP OPEN

11:30 uur Nasi,saté/saus, remphe bal, sambal boontjes, babi ketjap, kroepoek, sambal, atjar enz

Tijdens de maaltijd een Consumptie.

**ZEGT HET VOORT, ZEGT HET VOORT !**

Wij hopen, ook mede namens alle andere oud-opvarenden, dat we een leuke dag zullen hebben op **7 september 2012** in de "De Witte Raaf" te Den Helder.

*Organisatie reünie Hr. Ms. Potvis*

# Verslag van de Algemene Ledenvergadering Reünistenvereniging Onderzeedienst 24 april 2012 te Bronbeek.

De voorzitter opende de vergadering ten 11.00 uur en gaf aan verheugd te zijn dat er weer zovelen naar de jaarlijkse reünie waren gekomen. Van 15 leden is bericht van verhindering ontvangen. Er is een bijzonder welkom voor de ereleden dhr. van Rede en dhr. Prins. Ook een hartelijk welkom aan de Groepsoudste KTZ Marc Elsensohn en adjudant Marc Langbroek, chef d'équipage Onderzeedienst. Het bestuur stelt de aanwezigheid van de enige excellentie onder ons, oud onderzeeboot CDT in de WO II, oud minister van defensie en oud minister president, die ons land door roerige jaren loodste, de heer P.J.S. de Jong, voor ons beter bekend als "Piet de Jong", zeer op prijs.

Achter de tafel ontbreken de heer Segaar en LTZ 2OC Duenk. Ze zijn beiden voor hun werk in Italië. De heer van der Veeken zal optreden als waarnemend secretaris.

De voorzitter verzocht de wnd secretaris de namen voor te lezen van de sinds de laatste ALV overleden 15 leden, waarna door allen staande een minuut stilte in acht genomen werd om onze overleden vrienden in eerbied te herdenken.

De voorzitter las het verslag van de ALV van 4 april 2011 voor, hetgeen door de vergadering werd goedgekeurd.

De voorzitter deed de volgende mededelingen:

Het bestuur heeft namens u een krans gelegd bij het monument van de Onderzeedienst op 4 mei tijdens dodenherdenking, op 12 oktober bij ons monument t.g.v. de hernieuwde opstelling en op 15 oktober bij het monument van de O-13 en O-22 te Dundee. Verder was het bestuur aanwezig op 14 december toen de duikers het stuurwiel van de K-XVI overhandigden aan de Groepsoudste OZD.

Op 24 april 2002, precies 10 jaar geleden, meldde de voorzitter dat de vereni-



ging 1105 leden telde en sprak de hoop uit het ledental op peil te kunnen houden. Nu kon de voorzitter melden dat de vereniging 1173 leden telt en dat betekent dat onze vereniging zeer levenskrachtig is. Dat ons ledenaantal groeit en de belangstelling goed is, is voor een belangrijk deel te danken aan ons lijfblad "Klaar voor Onderwater". De redactie slaagt er steeds in zeer leesbare en interessante artikelen te doen verschijnen. De inzet van de redactie werd beloond met applaus.

Op 4 april j.l. heeft Gerard Horneman zijn geschiedenis van de Onderzeedienst in 4 delen aangeboden aan Admiraal Borsboom. In de komende KVO kunt u hier meer over lezen.

De eerste penningmeester gaf een overzicht van de financiële toestand van de vereniging. De voorzitter las de bevindingen van de kascontrolecommissie voor. De vergadering verleende decharge voor het gevoerde beleid.

De voorzitter bedankte de heer Broers voor zijn werk in de kascontrolecommissie en deelde mee dat de volgende commissie zal bestaan uit de heren Derksen en Wijnands.

De voorzitter gaf een toelichting op het voorstel voor de contributieverhoging. Het bestuur voorziet in de nabije toekomst hogere kosten voor drukken en

versturen van KVO. De vergadering stemde in met verhoging van de contributie naar minimaal € 7,50.

De voorzitter vroeg de aanwezigen eens na te denken of zij het blad eventueel per mail willen ontvangen. In deze tijd van 'social media' zoals i-pad, i-phone, etc. zijn er mogelijk mensen die geen behoefte meer hebben aan een gedrukt exemplaar, maar dit liever per mail ontvangen. U kunt uw ideeën hieromtrent kwijt per mail aan de penningmeester ledenkvo@hotmail.com.

Er werd geen gebruik gemaakt van de rondvraag. De groepsoudste Onderzeedienst gaf een presentatie over het terugvinden van de K-XVI.



Voor dat de voorzitter de vergadering sloot deelde hij mee dat de zoektocht naar de O-13 voortvarend wordt aangepakt.

Tenslotte wenste hij allen een gezellige reünie en deelde mee dat alle oudmarinemannen die op Bronbeek wonen waren uitgenodigd voor een drankje.

De voorzitter sloot de vergadering ten 12.08 uur.

### Jaarverslag 2011 over de financiën van de vereniging

#### Inkomsten over 2011

Contributies	12.674,11
Reünie	3.500,01
Rente	569,18
Diversen	299,16
Extra winst 2010	53,72

+

**Totaal: 17.096,18**

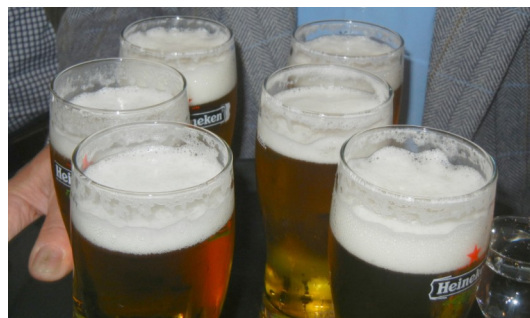
#### Uitgaven over 2011

Bestuurkosten	3.080,01
Representatie	609,99
Reünie	1.403,00
KVO	8.560,53
Contributie	500,00
Diversen	0,00

**Totaal: 14.153,53**

Inkomsten	-	Uitgaven	=	<i>Winst</i>
17.096,18	-	14.153,53	=	2.942,65

Vermogen van de vereniging per 31 december 2010	32.702,58
Saldo winst:	2.942,65
Vermogen van de vereniging per 31 december 2011	<u>35.645,23</u>





Foto's: Fulps van Oosten, Genui Kowalski & Will Falkmann



## ONDERZEEDIENST REÜNISTENVERENIGING

1e Penningmeester  
W.P. van der Veeken  
Jolstraat 74  
1784 NL Den Helder  
0223-630265  
[ledenkvo@hotmail.com](mailto:ledenkvo@hotmail.com)

Redactie - Vormgeving  
W.P.P. Falkmann  
Middelzand 5306  
1788 HC Julianadorp  
0223-642668  
[w.falkmann@quicknet.nl](mailto:w.falkmann@quicknet.nl)

BEZOEK ONZE WEBSITE